Martin Slabý

Metóda použitia služobného psa na mieste činu

Anotácia: V predkladanom príspevku sa autor zaoberá použitím policajného psa na mieste činu, v súvislosti so sledovaním pachovej stopy osoby, ktorá je podozrivá zo spáchania trestného činu. Príspevok sa zameriava na metodiku výcviku policajného psa určeného pre pachové práce, vykonanie prvotných neodkladných a neopakovateľných úkonov na mieste činu, tiež na zásady taktického postupu psovoda na mieste činu pri konkrétnom prípade a v neposlednom rade aj na použitie psa v praxi, a to konkrétne pri odhaľovaní omamných a psychotropných látok. Policajnú prácu možno považovať za rozmanitú, ako i náročnú, a teda cieľom príspevku je poukázať, akými vlastnosťami by mal potencionálny jedinec disponovať, aby bol kvalitne vycvičený a dokázal sa na mieste činu orientovať takmer s absolútnou neomylnosťou a presnosťou.

Kľúčové slová: miesto činu, psovod, pachová stopa, služobný pes, obhliadka miesta činu, použitie psa

Úvod

Policajný orgán a orgány činné v trestnom konaní (prokurátor, vyšetrovateľ), sú povinní o skutočnostiach nasvedčujúcich tomu, že bol spáchaný trestný čin prijímať oznámenia a čo najrýchlejšie ich vybavovať. Na odhalenie týchto trestných činov a zistenie ich páchateľov sú povinní vykonať všetky potrebné opatrenia. Použitie policajného psa na mieste činu možno považovať za jedno z opatrení pri sledovaní pachových stôp osoby, ktorá je podozrivá zo spáchania protiprávneho skutku. Vyšetrovateľ a policajný orgán na preverenie oznámení o skutočnostiach nasvedčujúcich, že bol spáchaný trestný čin zabezpečujú pre potreby trestného stíhania aj stopy trestného činu. Takmer vždy sa na mieste udalosti nachádzajú rôzne dôkazné predmety vrátane pachových stôp. Použitie psa v operatívnej činnosti Policajného zboru determinujú špecifické zmyslové vlastnosti, ktoré ho po absolvovaní výcviku, predurčujú na uplatnenie v policajnej praxi. Vycvičený pes nachádza rovnako uplatnenie aj v pátracej činnosti Policajného zboru po nezvestných a hľadaných osobách. V operatívnej a v pátracej činnosti Policajného zboru sa použitím psa zaoberajú dva vedné odbory, ktorými sú klasická kynológia a špeciálna kynológia. Predmet svojej činnosti tieto disciplíny skúmajú pomocou vlastných metód. V tejto súvislosti je potrebné dodať, že metóde detekcie mŕtvol, metóde pachových konzerv a metóde použitia psa na mieste činu sa venuje klasická kynológia. Na druhej strane, pri využívaní metódy detekcie výbušnín a strelných zbraní, metódy detekcie tabakových výrobkov, metódy detekcie drog a metódy detekcie bankoviek nachádza dominantné uplatnenie špeciálna kynológia.

V predkladanom odbornom príspevku zdôvodníme použitie služobného psa na pachové práce ako metódy postupu kompetentných policajných zložiek pri plnení zákonom stanovených úloh (v týchto intenciách, metódu chápeme ako určitý premyslený postup, t. j. sled konkrétnych krokov a operácií, nutných pri úspešnej realizácii určitej činnosti). V sústave klasifikovaných kynologických metód bol v odbornej literatúre publikovaný pojem metóda použitia psa na mieste činu.[1] Z daného uhla pohľadu predstavuje služobný pes nástroj nevyhnutný pre realizáciu tejto metódy. Na to, aby sme ho mohli efektívne použiť je potrebné splniť celý rad podmienok, rešpektujúc pritom poznatky modernej vedy a aplikačnej praxe.

[1] ĎURIŠIN, V. 2020. Systém policajnej kynológie, s. 263.

1 Výber a výcvik policajného psa

Pri výkone svojej práce štátne zložky, ako sú armáda či polícia, využívajú služobných psov na zadržanie páchateľa, vypátranie nebezpečných látok, drog, zbraní, streliva a podobne. Záleží na psovodovi, ktoré plemeno si vyberie, avšak správny výber psa je nesmierne dôležitý a osobitý, pretože plemeno, ktoré si psovod vyberie, musí byť vhodné na výkon úloh, ktoré budú so psom vykonávané. Veľmi dôležitý pri prvotnom výbere plemena je jeho zdravotný stav. Okrem kondície jedinca sa posudzuje napr. aj správanie pri ostatných šteňatách (napr. či sa počas konzumácie nenechá vytlačiť ostatnými psami od misky s potravou). Zdravie i vitalita šteňaťa sa určuje na základe toho, že nesmie mať žiadne sekréty v očiach, v ušiach, v nose, takisto srsť musí byť na dotyk príjemná a pružná, čo predpokladá dobrú fyzickú formu psa. Na výkon konkrétnej činnosti sa nehodí šteňa, ktoré je bojazlivé, vyziabnuté, vystrašené a uzimené. Naopak pri výbere je správnou voľbou šteňa, ktoré reaguje pokojne a vyrovnane. Nielen pri výcviku, ale aj pri samotnej práci sú pachové práce zložitou oblasťou v rámci kynológie, pri ktorých je organizmus psa zaťažený, a to najmä jeho nervový systém. Pes si dokáže zapamätať až niekoľko pachov, s ktorými prichádza do kontaktu. Pri tejto činnosti je namáhaný aj jeho čuchový systém. Aj napriek rušivým vplyvom, ako sú veľké skupiny ľudí, hluk, musí pes pach vyhľadať a rozoznať. Je nevyhnutné, zhodnotiť druh psa z hľadiska nervovej sústavy už pri samotnom výbere. Zabezpečí to tak správny výber metódy výcviku a v neposlednom rade takú záťaž pre psa, ktorej ho je možné vystaviť. Správny výber plemena psa predstavuje dlhodobé sledovanie jeho činnosti, a práve preto je dôležité zaoberať sa týmto pozorovaním už od šteňaťa. Pri výbere z rôznych plemien psov, ktoré majú v povahe kladné i záporné vlastnosti, sa považujú za najvhodnejšie také, ktoré vzbudzujú rešpekt už len svojim vzhľadom. Pri policajnej práci sa už od dávnej minulosti využívalo plemeno nemecký ovčiak. Najviac preferované je toto plemeno vzhľadom na jeho vlastnosti, akými sú vysoká nasadenosť, všestrannosť, ale aj rýchle prispôsobenie sa rôznym individuálnym situáciám. V policajnej praxi sú najviac vyskytujúce sa plemená psov belgického a nemeckého ovčiaka, boxera, dobermana, rotvajlera.

Výcvik policajného psa je možné definovať ako mnohotvárny proces učenia v podobe cieľavedomého a premysleného pôsobenia psovoda na psa s primárnym cieľom naučiť ho vykonávať konkrétne cviky na konkrétne stanovené predmety. Celý tento proces by mal byť postavený na budovaní pozitívneho vzťahu medzi psovodom a jemu prideleným služobným psom s intenzívnou mierou využitia motivačných prvkov, a rovnako by mal byť tento proces postavený aj na akomsi vyvažovaní nepríjemných zážitkov s nepríjemnými pocitmi.[2]

Psovod pri výcviku svojho služobného psa využíva jeho prirodzené a vrodené inštinkty, na základe ktorých sa vytvárajú požadované podmienené reakcie – cviky, pričom je potrebné konštatovať, že v modernej metodológii výcviku služobných psov už klasická drezúra vo svojom pôvodnom ponímaní stratila svoje opodstatnenie a význam.[3]

Psovodovi, ktorý má prideleného služobného policajného psa alebo mladého psa prináleží v zmysle príslušného nariadenia ministra vnútra na jeho individuálny výcvik najmenej 32 hodín v rámci jedného kalendárneho mesiaca. Na každého ďalšieho služobného psa alebo mladého psa prináleží tomu istému psovodovi o 8 hodín individuálneho výcviku v rámci jedného kalendárneho mesiaca viac. Psovod môže vykonávať výcvik jemu prideleného psa aj v čase svojho osobného voľna, avšak takéto obdobie výcviku

[2] MIŽENKO, M. Referát o dvojsmennom využívaní služobných psov. In: Policajná kynológia v procese integrácie Slovenskej republiky do Európskej únie, s. 76 - 78.
[3]PORADA, V. a kol. Kriminalistika. 1. vyd. 2001, s. 215.

sa nezapočítava do základného času služby v jednom týždni a rovnako sa nepovažuje ani za službu vykonanú nad rámec základného času služby v jednom týždni.[4]

Výcvik služobného policajného psa je možné, vzhľadom na odbornú literatúru týkajúcu sa danej problematiky, rozdeliť na tri základné štádiá:

- výcvik a výchova šteňaťa – pes mladší ako 50 dní od narodenia,
- výcvik a výchova mladého psa – pes vo veku 51 dní od narodenia do 12 mesiacov,
- výcvik dospelého psa – pes starší ako 12 mesiacov jeho fyzického veku.[5]

Z metodologického a technického hľadiska možno výcvik policajného psa jednoducho charakterizovať ako správnu, pravidelne a systematicky sa opakujúcu činnosť psovoda, ktorej primárnym cieľom je naučiť policajného psa, na začiatku jednoduché a postupne stále náročnejšie úkony, pričom základom každého výcviku policajného psa sú bezpochyby práve cviky poslušnosti, ktorými sa zabezpečuje ovládateľnosť služobného psa, ktorá je pre následný výcvik klasickej a špecializovanej kynológie absolútne nevyhnutná. Na základe uvedeného možno výcvik psa k poslušnosti považovať za jednu zo základných zložiek komplexného výcviku služobného policajného psa. V zásade ide o najpodstatnejšiu podmienku úspešnej prípravy policajného psa na priamy výkon služby, a preto mu musí byť venovaná patričná pozornosť, obzvlášť ak sa to týka vykonávania konkrétnych cvikov, nakoľko akékoľvek podcenené alebo nedostatočné vykonávanie cviku má nepriaznivý následok, čo sa úrovne výcviku služobného psa týka. Zároveň môže takéto konanie spôsobovať aj jeho zlyhávanie v náročnejších úlohách, prípadne neskôr aj priamo vo výkone služby. Realizovanie samotného výcviku v poslušnosti služobného psa sa upravuje a vykonáva podľa jeho schopností, veku či vrodených výcvikových vlôh, pričom niektoré psy môžu vzhľadom na svoju povahu pracovať ochotnejšie, chápať povely rýchlejšie a iné zas naopak môžu byť voči vykonávanému služobnému výcviku neochotné až vzdorujúce, tiež môžu niektoré fázy výcviku chápať horšie a pracovať pomalšie. Úlohou psovoda pri samotnom vykonávaní výcviku je, aby zistil príčiny a následne výcvik orientoval tým správnym smerom. Vo svojom vlastnom záujme musí samotný psovod trvať na tom, aby pes už naučený úkon, ktorý sa od neho vyžaduje, uskutočnil na jeden jediný povel presne a okamžite. Psovod nikdy nesmie, za predpokladu, že pes daný cvik už ovláda, zľaviť, prípadne upustiť z jeho perfektného prevedenia, kým ho pes nesplní. V prípade, že nastane situácia, kedy pes daný cvik na povel nevykoná správne, musí psovod hľadať príčinu, a to v prvom rade u seba, kde zisťuje, či sa osobne nedopustil chyby pri vydávaní konkrétneho povelu. V prípade, ak sa psovod presvedčí, že z jeho strany skutočne nedošlo k pochybeniu, začne hľadať príčinu u psa. V prvom rade psovod zisťuje, či pes nie je unavený, nie je chorý, či ide o nezáujem pracovať z jeho strany, prípadne či nejde len o dočasnú neochotu. Psovod následne podľa zisteného výsledku príjme opatrenia, pričom za nevykonaný cvik nikdy nesmie psa trestať. Konkrétny cvik by mal so psom opäť pokojne opakovať a po úspešnom zvládnutí cviku, psa odmeniť formou aportu, či maškrty, alebo psa slovne pochváliť.[6] Úspešnosť výcvikového procesu služobného policajného psa dokážu v značnej miere ovplyvniť niekoľké primárne činitele, medzi ktoré je možné na základe odbornej literatúry zaradiť:

- podmienky prostredia (za sťažené poveternostné podmienky možno považovať výdatné sneženie, mráz, zvýšenie teploty nad 25 ºC, silný vietor a vytrvalý dážď),

[4] Nariadenie ministra vnútra SR č. 26 z 23. januára 2013 o služobnej kynológii.
[5] MŰLLER, M. Výcvik ochranného psa : Chov, výcvik, zkoužky a hodnocení, s. 68, 103, 147.
[6] KRAJNÍK, V., ĎURIŠIN, V., KOZÁK, M., BOHRN, F. a kol. Policajná kynológia, s. 164 - 166.

- rušivé podnety, ktoré registruje pes z okolia – rôzne prenikavé hluky a zvuky, veľká frekvencia ľudí alebo motorových vozidiel, rôzne predmety pútajúce pozornosť, zver a jej prirodzený pach,
- kondícia a zdravotný stav služobného psa,
- pochvala, resp. odmena, udelená služobnému psovi v akejkoľvek forme (maškrta, pochvala, voľný výbeh, obľúbený predmet),
- vyčerpanie služobného psa,
- nežiaduca asociácia na pomocníka, vec, či miesto pri výcviku psa.[7]

Je zrejmé, že spomenuté činitele môžu mať pozitívny aj negatívny vplyv na kvalitu výcviku služobného psa a zároveň môžeme povedať, že niektoré je možné zohľadňovať výraznejšie (vedome), iné menej, nakoľko výcvik psa nemožno vždy realizovať za tzv. ideálnych podmienok. Tieto skutočnosti však musia byť brané do úvahy komplexne samotným psovodom a v nadväznosti nato je potrebné simultánne modifikovať priebeh výcvikového procesu ako nevyhnutnej podmienky efektívneho priebehu možnej aplikácie prezentovanej metódy.

2 Miesto činu a vykonanie obhliadky miesta činu

Miesto činu je tá časť objektu alebo priestoru, v ktorom sa uskutočnil určitý proces, kde podľa jeho vonkajších znakov možno predpokladať, že ide o proces protispoločenský. Je to miesto, na ktorom je potrebné obhliadkou zistiť a zaistiť všeobecné a zvláštne znaky konania, podľa ktorých je možné objektívne posúdiť, či ide alebo nejde o trestný čin, resp. kto predmetný trestný čin spáchal. Miesto činu je najcennejším zdrojom kriminalistických stôp. Ako sme už uviedli vyššie, skúmanie pachových stôp osoby na mieste činu pomocou policajného psa je v súčasnosti zverené policajnej kynológii. Kriminalistika považuje všetky zistené a zaistené stopy za rovnocenné. Svojím obsahom sú pachové stopy najcitlivejšie na zničenie, a to v súvislosti s niekoľkými faktormi (napr. vplyvom okolitého prostredia, doby od vytvorenia týchto stôp, ako aj prekrytím inými novovytvorenými pachovými stopami). V policajnej praxi sa pomerne často stáva, že policajti, ktorí prídu na miesto činu medzi prvými (rovnako tak, aj policajti, ktorí zaisťujú miesto činu), chytajú do svojich rúk, alebo sa dotýkajú predmetov, ktoré sa nachádzajú na mieste činu, bezdôvodne vstupujú na miesto činu a prechádzajú sa po ňom, pričom si neuvedomujú, že týmto svojím konaním znehodnocujú, resp. ničia stopy, ktoré na mieste mohol zanechať páchateľ. Cieľom organizovaného postupu príslušníkov Policajného zboru na mieste činu je zabrániť, alebo v čo najväčšej miere zamedziť chybám, a tým aj zničeniu stôp na mieste činu, keďže sú často jediným dôkazovým materiálom na zistenie a usvedčenie páchateľa.[8] Práca psovoda Policajného zboru na mieste činu zahŕňa čas vyslania na miesto činu, priebeh práce na mieste činu a činnosť, ktorá súvisí po skončení práce na mieste činu.

Policajt po prijatí oznámenia o danej udalosti má presne stanovený postup ako postupovať. V prvom rade musí preskúmať, či sa dané oznámenie zakladá na pravde. Po preverení pravdivosti oznámenia policajt zisťuje identifikačné údaje o udalosti od oznamovateľa. Musí získať všetky relevantné údaje, ktoré vie oznamovateľ o udalosti uviesť. Po zistení potrebných údajov policajt oznamovateľa požiada, aby bol k dispozícii aj naďalej (pre ďalšie služobné potreby polície v súvislosti s objasňovaním skutku). Následne musí policajt informovať svojho priameho nadriadeného o prijatí

[7] KRAJNÍK, V., ĎURIŠIN, V., KOZÁK, M, BOHRN, F. a kol. Policajná kynológia, s. 166.
[8] METEŇKO, J. Kriminalistická taktika, s. 81 - 83.

takéhoto oznámenia. V nadväznosti na to sú realizované ďalšie opatrenia súvisiace s vyslaním hliadky na miesto danej udalosti a organizáciou výjazdovej skupiny.

Policajná hliadka po prijatí oznámenia a vykonaní opatrení s tým súvisiacich postupuje na mieste udalosti nasledovne:

- musí preskúmať pravdivosť a správnosť oznámenia,
- v prípade, ak sú osoby zranené, má povinnosť poskytnúť prvú pomoc a privolať na miesto lekársku službu,
- overiť prítomnosť páchateľa na mieste činu,
- ak sa zistí prítomnosť páchateľa, zabrániť mu v pokračovaní trestnej činnosti,
- uskutočniť opatrenia na zadržanie páchateľa,
- uskutočniť opatrenia na odvrátenie nebezpečenstva, a následne zabrániť škodám, ktoré by mohli vzniknúť na živote, majetku, či zdraví,
- v prípade väčšieho nebezpečenstva sa uistiť, či nie je nutné žiadať posily,
- uzatvoriť a označiť miesto udalosti a prístupovú cestu pre výjazd,
- v prípade nepriaznivého počasia (dážď, vietor, sneh), nevstupovať na miesto udalosti, pretože je nutné zaistiť kriminalistické stopy pred ich prípadným zničením, či poškodením,
- realizovať pátranie po čerstvej stope s cieľom zaistiť (zadržať) páchateľa, prípadne zaistiť vec a stopy alebo iné dôkazy, ktoré smerujú k zaisteniu a usvedčeniu páchateľa.

Výjazdová skupina, ktorá bola vyslaná na miesto, vykoná po prvotných úkonoch obhliadku miesta činu. Policajti, ktorí prijali oznámenie o spáchaní trestného činu, a ktorí zaistili miesto činu, odovzdajú všetky informácie, ktorými disponujú vedúcemu výjazdovej skupiny. Vedúci výjazdovej skupiny by si na mieste činu mal overiť, či od okamihu spáchaného trestného činu nedošlo k nejakým zmenám (napr. či pri niektorých stopách nehrozí znehodnotenie, či zničenie). V prípade, že sa na mieste činu nachádza oznamovateľ, vedúci výjazdovej skupiny by ho mal pred vykonaním potrebných úkonov vypočuť. O použití služobného psa na sledovanie pachovej stopy rozhoduje vedúci výjazdovej skupiny. V rámci prvotných úkonov súvisiacich s vykonávaním obhliadky sa používa tzv. všestranný pes.[9] Z dôvodu zničenia mikrostôp na mieste činu, tieto sa musia zaistiť ešte pred použitím psa. Ako sme už zdôraznili vyššie, k prvotným úkonom sa použitie psa zaraďuje predovšetkým z dôvodu, aby nedochádzalo k prekrytiu pachovej stopy, ktorá pochádza od páchateľa, pachmi iných osôb. Použitie všestranného psa, ale aj spôsob akým postupovať, konzultuje vedúci výjazdovej skupiny so psovodom, a to vzhľadom na skutočnosť, že iba psovod skutočne pozná schopnosti pátracieho psa a je vo svojom odbore špecialistom. Použitie psa pri sledovaní pachovej stopy a za predpokladu, že sú vhodné podmienky, sa v policajnej praxi realizuje spôsobom, že pes je cieľavedome navádzaný na stopu na miestach, kde sa predpokladá (predpokladal) páchateľov pohyb. Ide najmä o miesta zanechania predmetu, ktorý bol v dispozícii páchateľa, ako aj miesta pravdepodobnej odchodovej cesty páchateľa. Psovi sa môže dať „načuchať“ predmet, ktorého sa páchateľ dotýkal, a to z dôvodu zachytenia pachu páchateľa. Dôležité je pred prenasledovaním páchateľa po „čerstvej stope“, získať o ňom, čo najviac relevantných informácií (najmä o smere odchodu páchateľa, detailnom popise páchateľa, popise odcudzených vecí, ale napríklad aj informácie o tom, či je páchateľ ozbrojený).

Všeobecne platí pravidlo, že výjazdovú skupinu na mieste činu by mali tvoriť:

[9] Poznámka autora - všestranný pes je kriminalistickým a taktickým prostriedkom Policajného zboru ktorý sa využíva pri vyhľadávaní a zaisťovaní vecí a pri pachovej identifikácii osôb.

- vyšetrovateľ – vedúci výjazdovej skupiny,
- policajt služby kriminálnej polície – zástupca vedúceho výjazdovej skupiny,
- kriminalistický technik,
- policajt – vodič služobného motorového vozidla,
- podľa povahy prípadu aj ďalší potrební policajti.

Ihneď po príjazde výjazdovej skupiny na miesto činu sa obligatórne vykonáva orientačná obhliadka miesta činu. Jej úlohou je predbežne vyhodnotiť situáciu a rozhodnúť o stratégii ďalších úkonov a opatrení.

Po vykonaní neodkladných opatrení na mieste činu je potrebné v priamej časovej následnosti zrealizovať ďalšie úkony a opatrenia, kde bez nároku na úplnosť možno zaradiť:

- použitie služobného psa na vypracovanie pachovej stopy (psovod),
- snímanie pachových stôp pre identifikáciu metódou pachových konzerv (kriminalistický technik),
- zaistenie ďalších stôp na mieste činu (kriminalistický technik),
- predbežné zaistenie vecí, ktoré by mohli byť znehodnotené (kriminalistický technik v súčinnosti s vyšetrovateľom alebo povereným príslušníkom).

Príslušníci Policajného zboru pri vykonávaní opatrení dbajú na to, aby stopy a veci, ktoré sa na mieste činu nachádzajú, boli riadne zaistené a spôsob ich zaistenia dôsledne zaznamenaný. Účelom takéhoto postupu je odlíšenie zaistených vecí a stôp od vecí a stôp, ktoré s trestnou vecou nesúvisia a zároveň zabránenie tomu, aby boli stopy a veci dôležité pre trestné konanie, čo najmenej narušené, vzhľadom na prípadnú neskoršiu obhliadku. Práve z týchto dôvodov sa zdokumentuje (predovšetkým vyhotovením videa s dokumentáciou a fotodokumentáciou, ale i zakreslením do náčrtku) pôvodná poloha predmetov a vecí, s ktorými bolo manipulované pred vykonaním obhliadky miesta činu, zmeny a stopy vzniknuté v dôsledku prvého zásahu, smery príchodu a odchodu osôb, osôb na mieste pohybujúcich a pod. Stopy, veci a predmety z miesta činu sa označujú a zhromažďujú na vopred určenom mieste. Stopy, predmety a veci, u ktorých prichádza do úvahy expertízne skúmanie sa sústreďujú oddelene (môže ísť napr. o vystrelené nábojnice). Oddelene sa sústreďujú aj tie predmety, ktoré sú zaistené na účely trestného konania, pričom nemusia byť ďalej skúmané, tiež veci, ktoré sa po vykonaní úkonu vrátia ich majiteľom a napokon tie stopy, predmety a veci, ktoré je potrebné chrániť pred odcudzením, znehodnotením alebo poškodením. Predmetom, pri ktorých je možné použiť v práci psa pri jeho vedení na stopu na mieste činu, resp. v jeho širšom okruhu, sa venuje zvláštna pozornosť (môže ísť o predmety, ako šál, rukavica, čiapka a pod.) Najdôležitejšie okolnosti potrebné pre objasňovanie skutkovej podstaty vyšetrovanej udalosti je možné zistiť správnym a včasným zaistením miesta činu, obhliadkou, vyhľadaním a zaistením stôp, ako aj zistením a vypočutím svedkov. Psovod so psom by mal byť povolaný na miesto činu v zásade na všetky tie prípady, kde je predpoklad použitia s pozitívnym výsledkom. Výnimku tvoria len tie prípady, kedy je evidentné, že použitie psa je bezpredmetné. V prípade, že nie je obhliadanie ukončené je nevyhnutné uzavretie miesta činu, prípadne jeho častí.

V súčinnosti s príslušníkmi Policajného zboru, prípadne s vedúcim výjazdovej skupiny sa psovod zaujíma o detailné informácie v súvislosti so skutkom, ktorý sa stal, ďalej čo je známe o páchateľovi, kto a kedy sa na mieste činu pohyboval, informácie o smere a spôsobe úteku prípadného páchateľa, čo bolo na mieste odcudzené, či sa na mieste činu zmenila situácia do jeho príchodu, prípadne môže žiadať psovod spresnenie informácií od príslušníkov Policajného zboru, ktorí miesto činu zaisťovali, tiež môže informácie žiadať od poškodeného, ale i svedkov. S operačným strediskom, alebo s vedúcim výjazdu je vhodné si zistiť rádiové

spojenie z dôvodu kvalitnej výmeny informácií a tiež z dôvodu výmeny aktuálnych informácií. Po príchode psovoda na miesto činu sa vykoná orientačná obhliadka. Počas vykonávania orientačnej obhliadky je potrebné zvážiť, akým spôsobom uviesť psa na pachovú stopu, vyhľadať stopy, ktoré páchateľ zanechal, alebo vytvoril. Pri vykonávaní obhliadky je dôležité svojou činnosťou nevytvárať nové stopy, ktoré by sťažovali činnosť psa. Z taktického hľadiska sa osobám zainteresovaným na obhliadke odporúča pohybovať na mieste činu v krátkych úsekoch „tam a späť“. Predmety, ktoré sú počas obhliadky zaistené, napríklad vreckovka, sa dajú použiť na prácu psa pri uvedení na pachovú stopu osoby, resp. pri jeho opätovnom uvedení v širšom okruhu miesta činu. Podľa charakteru prípadu si psovod môže vyžiadať doprovodnú hliadku. Na zaistenie predmetov nájdených na pachovej stope sa z dôvodu zabránenia kontaminácie pachovej stopy používajú špeciálne pomôcky (chirurgické rukavice, pinzeta a igelitové vrecká). Odoberanie predmetov nájdených služobných psom vykonáva člen hliadky (je nemožné, aby psovod sledoval prácu psa a zároveň sledoval aj okolie). Význam prítomnosti člena doprovodnej hliadky spočíva nielen pri zisťovaní nájdených predmetov na stope, ale taktiež v pomoci psovodovi pri prípadnom odhalení páchateľa. V prípade nájdenia stôp na mieste činu, psovodi upovedomia kriminalistického technika, ktorý následne tieto stopy zabezpečí a zadokumentuje. V situácii, ak hliadka a psovod pri sledovaní pachovej stopy zistia totožnosť aj iných osôb (napr. svedkov), ktorí môžu poskytnúť významné informácie o páchateľovi, hliadka tieto osoby vypočuje. Psovod po konzultácii s vedúcim výjazdovej skupiny rozhodne, či v danom prípade dôjde k použitiu služobného psa. Na stopu navádza psovod psa v mieste nájdenia predmetu, resp. v mieste predpokladaného pohybu a pobytu páchateľa. Psovod so služobným psom vyhľadávajú pachovú stopu v okolí miesta činu v takom prípade, ak takéto miesta nie sú známe. Psovod využije pachové predmety nájdené na mieste činu na vyhľadanie pachovej stopy v okolí miesta činu v takom prípade, ak sú znehodnotené pachové stopy na mieste činu. Navádzanie psa na pachovú stopu musí byť pokojné, aby sa pes mohol sústrediť na vyhľadanie, ale aj vypracovanie pachovej stopy. V prípade, že je miesto činu znehodnotené, psovod môže zvážiť ďalšie možnosti ako naviesť služobného psa na pachovú stopu, pričom môže ísť aj o širšie okolie (napr. autobusová zástavka, opustený objekt; v obci to môže byť iná ulica, cintorín a pod.). Je dôležité poznamenať, že pre prácu služobného psa na mieste činu nie sú vždy vytvorené štandardné a optimálne podmienky. Ako sme už uvádzali vyššie, za sťažené podmienky pre použite služobného psa na pachové práce je možné považovať dlhotrvajúci prudký dážď, silné a dlhotrvajúce sneženie, silný nárazový vietor a mráz, vysokú teplotu vzduchu, veľkú frekvenciu osôb, alebo dopravných prostriedkov, členitý terén, neprekonateľné prekážky a v neposlednom rade, aj väčší časový odstup od momentu oznámenia udalosti.

Po ukončení práce na pachovej stope psovod oznámi výsledok použitia služobného psa vedúcemu výjazdovej skupiny. Zároveň sa vyrozumie kriminalistický technik o zistených alebo zaistených stopách a spresnia sa ďalšie informácie, ktoré sú nevyhnutné na napísanie zápisnice o použití služobného psa. Samotnú zápisnicu o použití psa na pachové práce napíše psovod až po návrate na základný útvar.

Z doteraz prezentovaného poznania je zrejmé, že na efektívnu aplikáciu metódy nasadenia služobného psa na pachové práce, je potrebné rešpektovať nielen právne predpisy (existujúci právny stav), ale aj taktické zásady postupu a zohľadňovať celý rad faktorov a podmienok vonkajšieho prostredia.

3 Pes použitý pri odhaľovaní omamných a psychotropných látok

Na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov minulého storočia vznikla na základe analýzy drogovej scény v Slovenskej republike potreba využívania policajných psov na vyhľadávanie drog ako efektívneho a účinného prostriedku na odhaľovanie týchto látok. Na vyhľadávanie drog sa v praxi policajné psy využívajú aj v súčasnej dobe. Vykonávanie samotného výcviku služobných psov je založené na princípe vyhľadania určitých druhov drog, akými sú heroín, hašiš, kokaín, metamfetamín (pervitín), amfetamín, metyléndioxymetamfetamín (extáza), marihuana.

Širokú oblasť pachových prác vrátane detekcie služobným psom upravuje univerzálny právny inštitút, § 20 zákona o Policajnom zbore č. 171/1993 Z. z. v znení neskorších predpisov. Svoj objektívny právny základ majú kynologické metódy práve v uvedenom legislatívnom ustanovení, ktoré sa ako právny inštitút nevyskytuje ani v pragmatickom právnom prostredí iných vyspelých demokratických krajín. Policajný pes vyhľadáva drogy na základe špecifických pachov založených na detekcii jednotlivých látok.

Drogy môžu byť vyrobené na základe prírodného pôvodu, napr. z konope (hašiš, hašišový olej a marihuana), z koky (kokaín, kokaínový decht a krak), z maku siateho (morfín, kodeín a ópium) a tiež z hríbov (holohlavec). Heroín z morfínu a LSD z kyseliny lyzergovej sa radia do skupiny polysyntetických drog. Amfetamín, metamfetamín – previtín (perník) a metyléndoxymetamfetamín – extáza, predstavujú syntetické drogy. Hlavná psychoaktívna zložka marihuany má názov Tetrahydroconnabinol, ktorá je označovaná tiež ako THC. Pri nižších teplotách je čistá forma látky THC pevná a sklovitá, v prípade zohriatia na určitú teplotu sa látka stáva lepkavou a viskóznou. Vo vode má THC slabú rozpustnosť, avšak vo väčšine organických rozpúšťadiel má dobrú rozpustnosť.

Vykonávanie nácviku policajných psov na vyhľadávanie drog sa realizuje v chatách, garážach, v rodinných domoch, v obytných a nebytových priestoroch, v rôznom teréne, v exteriéroch a v interiéroch, v cestných dopravných, leteckých a lodných prostriedkoch. Vyhľadávanie drog sa trénuje aj v cestovných kufroch – batožinách, kufríkoch, príručných taškách a na osobách. Trénovať je vhodné napr. v dopravných prostriedkoch, kde sa nachádzajú cestujúci, resp. po opustení vnútorných priestorov dopravných prostriedkov, kde sa predtým nachádzalo niekoľko osôb. V objektoch je vhodné trénovať počas ich bežnej prevádzky, a to z dôvodu vytvorenia čerstvého autentického pachu v danom priestore. Podstatné je dodržanie základných výcvikových etáp a tiež zachovanie postupnosti od jednoduchého k zložitému.

Základným princípom výcviku pri cvičení policajných psov na vyhľadávanie drog je využitie inštinktu psa, ktorý sa správa ku droge ako keby bola jeho korisť. Pes hľadá obľúbenú hračku, ktorá mu nahrádza korisť, pri tejto činnosti psovod postupne spája hľadanie „koristi“ s pachmi jednotlivých drog a pes je za nájdenie miesta, kde je „korisť“ ukrytá, zvyčajne odmenený obľúbenou loptičkou, alebo aportom. Jediný rozdiel je v označení miesta nálezu pretože pes, ktorý hľadá drogy môže na rozdiel od psa, ktorý hľadá výbušniny, označiť miesto výskytu drogy aktívnym hrabaním, hryzením, ale i hlasovým prejavom. Psovodi zvyčajne svojich psov vycvičia aj ako aktívnych a účinných ochranárov, ktorí dokážu psovoda ochrániť pred prípadným agresívnym správaním podozrivej osoby.

Záver

Dôležitým prvkom pre výkon policajnej práce, ktorý nemožno podceňovať, je výber vhodného plemena šteňaťa. Pri správnom výbere psa netreba zabúdať ani na dôkladný výcvik

pod odborným dozorom, ktorý sa odrazí u psa na jeho schopnostiach a vlastnostiach, ako aj pri samotnej práci spolu s policajtom – psovodom. Psa možno zaraďovať k inteligentnému plemenu z toho dôvodu, že sa s ním dá dokonale pracovať. Každý psí jedinec má rôzne predpoklady, pričom na základe týchto predpokladov sa dajú psi rozdeliť do dvoch skupín. Do prvej skupiny je možné zaraďovať strážne psy, ktoré sú pre ich vrodenú obranyschopnosť vhodné na ochranu objektov. Ich povinnosťou je ochrana rôznych objektov, ochrana osoby a v niektorých určitých prípadoch aj prenasledovanie osoby. Služobné psy patria do druhej skupiny.

V predkladanom odbornom príspevku sme sa podrobne venovali nielen výberu a výcviku psa (prípravná stránka metódy), ale predovšetkým taktickým aspektom nasadenia služobného psa na pachové práce na mieste činu a v jeho okolí, s osobitným akcentom na jeho potenciálne využitie pri vyhľadávaní psychoaktívnych látok a substancií (aplikačná stránka metódy). Sme toho názoru, že ide o veľmi zložitý, časovo náročný proces, ktorý v sebe zahŕňa celý rad postupných, na seba kontinuálne nadväzujúcich krokov, ktorých význam nemožno podceňovať, ani vnímať v izolovanej podobe. Výsledok tohto procesu je determinovaný viacerými okolnosťami a faktormi, kde okrem iného zohrávajú svoju úlohu samotný psovod a služobný pes, resp. kvalita interakcie medzi nimi. Na druhej strane je tieto subjektívne premenné potrebné zasadiť do konkrétneho časovo-priestorového rámca, podmienok vonkajšieho prostredia, ktoré sa rovnako podieľajú na efektívnosti celého procesu. V každom prípade je vo všetkých fázach výberu, prípravy a nasadenia služobného psa vhodné primerane rešpektovať odporúčané taktické zásady a postupy, s ktorými moderná veda a aplikačná prax prichádzajú.

Literatúra

BUTYKA, M. 2008. Výber šteňaťa a plemena. In *Alarm magazín*. ISSN 1335-504X, 2008, roč. 12, č. 1, s. 36-37.

ĎURIŠIN, V. a kolektív, 2020. *Systém policajnej kynológie*. Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach. Košice. 2020. 263 s. ISBN 978-80-8077-669-5

ĎURIŠIN, V., GALLOVÁ, Ľ. 2004. *Police kynology in Slovakia. Kynology Department of the Presidium of the Police Force.* Bratislava. 2004. 171 s. ISBN 80-969426-0-3.

HIMIČ, D. 2011. Policajná pôrodnica: Pôvod psíkov je záruka kvality. 2011 In *Život*. [online]

Dostupný z: http://zivot.lesk.cas.sk/clanok/10221/policajna-porodnica-povod-psikov-je-zarukou kvality.html

KRAJNÍK, V. ĎURIŠIN, V. KOZÁK, M. BOHRN, F. 2009. *Policajná kynológia*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru, 2009. 576 s. ISBN 978-80-8054-476-8.

MIŽENKO, M. 2003. Referát o dvojsmennom využívaní služobných psov. In *Policajná kynológia v procese integrácie Slovenskej republiky do Európskej únie*. Bratislava: Prezídium Policajného zboru, s. 76-78. ISBN 80-968897-4-5.

METEŇKO, J. 2012. *Kriminalistická taktika. 1. vydanie*. Bratislava: Akadémia Policajného zboru v Bratislave. 2012. 267 s. ISBN 978-80-8054-553-6.

MŰLLER, M. 2009. *Výcvik ochranného psa*. Praha: Nakladatelství Brázda. ISBN 978-80-0368-6.

Nariadenie ministra vnútra Slovenskej republiky č. 26/2013 Z. z. o služobnej kynológii.

Pokyn odboru kynológie a hipológie Prezídia Policajného zboru č. 12z 30. júna 2015 o organizačnom poriadku odboru kynológie a hipológie Prezídia Policajného zboru č. 12

z 30 júna 2015 o organizačnom poriadku odboru kynológie a hipológie Prezídia Policajného zboru.

PORADA, V., a kol. 2001*, Kriminalistika. Akademické nakladatelství CERM.* Brno. 215 s. ISBN 80-7204-194-0

SYROTUCK W., G. *Scent and the Scenting Dog. Barkleight Productions*, Inc. 2000.

ŠTAUDINGER, J. 2010. História chovu nemeckého ovčiaka na Slovensku. In *Noviny kynológov*. 2010, roč. 17, č. 1-2, s. 89.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov.

Zdravie zvieraťa. *Belgický ovčiak 2013* [online] Dostupný z: http://zdraviezvierata.sk/wp-countent/uploads/2014/07belgický-ovčiak.

Key words: crime scene, a dog handler, scent trail, a K-9 police dog, examination of the crime scene, use of the dog

Summary

In the presented article, the author deals with the use of a police dog at the crime scene regarding tracking the scent trail of a person who is suspected of committing a crime. The article focuses on the methodology of training a police dog, intended for sniffing work, the performance of initial urgent and unrepeatable actions at the crime scene as well as on the principles of the dog handler's tactical procedure at the crime scene in a specific case and, last but not least, the article is also devoted to the use of the dog in practice, particularly in the detection of narcotic and psychotropic substances. Police work can be considered diverse and demanding, and therefore the aim of the article is to draw attention to what qualities an individual should have in order to be well trained and able to handle the crime scene with almost absolute infallibility and precision.

kpt. Mgr. Martin Slabý
Stredná odborná škola Policajného zboru
v Bratislave
odborný učiteľ predmetovej skupiny právo
e-mail: martin.slaby2@minv.sk

Recenzent: RNDr. Vladimír Ďurišin